

УДК 341.645(477)

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/95-1-2>**Олеся ВАЩУК,***orcid.org/0000-0003-3161-2870**доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри криміналістики**Національного університету «Одеська юридична академія»
(Одеса, Україна) earth.olesia@gmail.com***Аліса СУХИХ,***orcid.org/0000-0001-8186-1715**кандидат педагогічних наук,
старший науковий співробітник,**Інституту цифровізації освіти Національної академії педагогічних наук України
(Київ, Україна) salisam2005@gmail.com***Каріна БОРТУН,***orcid.org/0000-0003-1223-347X**кандидат філологічних наук, доцент,**доцент кафедри ділової української та іноземних мов**Навчально-наукового інституту права та психології Національної академії внутрішніх справ
(Київ, Україна) k.bortun@gmail.com*

СУЧАСНИЙ ВИМІР ГЕНОЦИДУ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ В ІСТОРИКО-ПРАВОВОМУ ТА МІЖНАРОДНОМУ КОНТЕКСТІ

У статті здійснено розгорнутий комплексний аналіз сучасних проявів геноциду українського народу в широкому історико-правовому та міжнародному контекстах. Дослідження зосереджене на системних діях Російської Федерації проти України з 2014 року, а особливо після початку повномасштабного вторгнення 24 лютого 2022 року, які вивчають крізь призму положень Конвенції ООН про запобігання та покарання злочину геноциду 1948 року. Обґрунтовано, що масові вбивства цивільного населення, примусові депортації та насильницьке переміщення громадян, зокрема дітей, системне руйнування об'єктів цивільної, освітньої й культурної інфраструктури, цілеспрямоване нищення національної пам'яті, а також насильницька асиміляція і публічне заперечення права українців на існування як окремої національної спільноти свідчать про наявність чіткого геноцидального наміру.

Особливу увагу приділено історичній тяглоті злочинів проти українського народу – від Голодомору 1932–1933 років, масових репресій і депортацій радянського періоду до сучасної збройної агресії Російської Федерації. Така спадковість дозволяє розглядати сучасні події не як ізольований конфлікт, а як продовження довготривалої імперської політики знищення української ідентичності. Проведено порівняльний аналіз подій в Україні з визнаними актами геноциду ХХ–ХХІ століть (Вірменський геноцид, Голокост, Голодомор, геноцид у Руанді, Сребрениці, щодо рохінджа), що дало змогу виявити спільні структурні, ідеологічні та правові ознаки, зокрема роль державної пропаганди, дегуманізації жертви та системності насильства.

У статті застосовано міждисциплінарний підхід, який поєднує норми міжнародного права, історичний і порівняльний аналіз, елементи судової практики, а також дані офіційних міжнародних і національних звітів. Наголошено на важливій ролі наукових, експертних і адвокаційних ініціатив у фіксації злочинів, формуванні доказової бази та просуванні питання міжнародного визнання геноциду українського народу. Зроблено висновок про наявність достатніх правових і фактичних підстав для кваліфікації дій Російської Федерації як геноциду та наголошено на необхідності консолідованої й принципової реакції міжнародної спільноти з метою притягнення винних до відповідальності та запобігання повторенню подібних злочинів у майбутньому.

Ключові слова: геноцид, український народ, міжнародне право, міжнародне право, воєнні злочини, російська агресія, історико-правовий аналіз, знищення культурної спадщини, міжнародне визнання.

Olesya VASHCHUK,

orcid.org/0000-0003-3161-2870

Doctor of Law, Professor;

Professor at the Department of Criminalistics

National University "Odesa law academy"

(Odesa, Ukraine) earth.olesia@gmail.com

Alisa SUKHIKH,

orcid.org/0000-0001-8186-1715

PhD in Education,

Senior Research Fellow,

Institute of Digitalisation of Education of the National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine

(Kyiv, Ukraine) salisam2005@gmail.com

Karina BORTUN,

orcid.org/0000-0003-1223-347X

PhD in Philology, Associate Professor;

Associate Professor at the Department of Business Ukrainian and Foreign Languages

Educational and Scientific Institute of Law and Psychology of the National Academy of Internal Affairs,

(Kyiv, Ukraine) k.bortun@gmail.com

HISTORICAL ASPECTS AND INTERNATIONAL RECOGNITION OF THE GENOCIDE OF THE UKRAINIAN PEOPLE

The article provides a comprehensive analysis of the current manifestations of genocide against the Ukrainian people in a broad historical, legal and international context. The study focuses on the systematic actions of the Russian Federation against Ukraine since 2014, and especially after the start of the full-scale invasion on 24 February 2022, which are examined through the prism of the provisions of the 1948 UN Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide. It is argued that the mass killings of civilians, forced deportations and violent displacement of citizens, including children, systematic destruction of civilian, educational and cultural infrastructure, deliberate destruction of national memory, as well as forced assimilation and public denial of the right of Ukrainians to exist as a separate national community, indicate the presence of a clear genocidal intent.

Particular attention is paid to the historical continuity of crimes against the Ukrainian people – from the Holodomor of 1932–1933, mass repressions and deportations of the Soviet period to the current armed aggression of the Russian Federation. This continuity allows us to view current events not as an isolated conflict, but as a continuation of a long-standing imperial policy of destroying Ukrainian identity. A comparative analysis of events in Ukraine with recognised acts of genocide in the 20th and 21st centuries (the Armenian genocide, the Holocaust, the Holodomor, the genocide in Rwanda, Srebrenica, and the Rohingya), which made it possible to identify common structural, ideological, and legal features, in particular the role of state propaganda, the dehumanisation of victims, and the systematic nature of violence.

The article uses an interdisciplinary approach that combines international law norms, historical and comparative analysis, elements of judicial practice, and data from official international and national reports. It highlights the important role of scientific, expert and advocacy initiatives in documenting crimes, building evidence and promoting international recognition of the genocide of the Ukrainian people. It concludes that there are sufficient legal and factual grounds for qualifying the actions of the Russian Federation as genocide and emphasises the need for a consolidated and principled response from the international community in order to bring those responsible to justice and prevent the recurrence of such crimes in the future.

Key words: *genocide, Ukrainian people, international law, war crimes, Russian aggression, historical and legal analysis, destruction of cultural heritage, international recognition.*

Постановка проблеми. Геноцид завжди був одним із найтяжчих злочинів проти людства, що супроводжувався непоправними втратами для цілих народів і культур. Український досвід боротьби за власну національну ідентичність упродовж століть є свідченням глибокої історичної травми, що передбачає численні приклади масового насильства, спрямованого на знищення нації як такої. Особливо актуальним це питання стало

після 2014 року, коли Російська Федерація розпочала військову агресію проти України, спочатку з незаконної окупації Криму, війни на Донбасі, а з 2022 року – повномасштабного вторгнення.

Систематичні дії РФ: масові вбивства, примусова депортація цивільного населення, насильницька русифікація, атаки на цивільну інфраструктуру та цілеспрямоване знищення культурної спадщини, які мають ознаки злочину геноциду від-

повідно до Конвенції ООН 1948 року (Конвенція, 1948). Водночас, у сучасному науковому та правовому дискурсі виникає необхідність чіткого історико-правового осмислення цих подій у порівнянні з визнаними актами геноциду ХХ–ХХІ століть.

У відповідь на ці загрози українська громадськість, наукова спільнота та правозахисні структури об'єднуються з метою фіксації, аналізу та донесення правди до світової спільноти. Однією з ініціатив стала діяльність Руху з визнання дій росії проти України геноцидом, ініційованого у 2022 році Радою молодих вчених при Міністерстві освіти та науки України (докладніше: <https://ysc.in.ua/>) у співпраці з Офісом підтримки вченого (докладніше: <https://sso.org.ua/>). відіграють роль платформи, що акумулює аналітичні, доказові й комунікаційні зусилля для глобального висвітлення фактів геноциду (докладніше: <https://ysc.in.ua/henotsyd-ukrainskoho-narodu>).

Зважаючи на важливість таких ініціатив, наукова спільнота покликана не лише збирати факти, а й забезпечити їх концептуальне осмислення у світлі міжнародного права. Саме тому постає потреба у міждисциплінарному дослідженні, що поєднує правовий аналіз, історичні паралелі, досвід міжнародної судової практики та актуальну риторичку агресора, аби комплексно оцінити геноцидальний характер дій Росії проти українців та визначити перспективи їх міжнародного визнання.

Аналіз досліджень. Геноцид – це не лише акт військової агресії, але й глибоко засадничий злочин проти людяності, що вимагає ретельного аналізу та правової кваліфікації. Визначення геноциду, закріплене в статті II «Конвенції про запобігання і покарання злочину геноциду» (1948) (Конвенція, 1948) є результатом компромісу між державами-членами ООН. Воно стало основою для подальшої кодифікації цього злочину у міжнародному праві, зокрема Римський статут Міжнародного кримінального суду та статuti інших міжнародних і гібридних трибуналів. Геноцид визначено як дії, вчинені з наміром знищити, повністю або частково, національну, етнічну, расову чи релігійну групу як таку. Вони передбачають таке:

- вбивство членів такої групи;
- заподіяння серйозних тілесних ушкоджень або психічного розладу членам такої групи;
- умисне створення для такої групи умов життя, розрахованих призвести до її повного або часткового фізичного знищення;
- впровадження заходів, спрямованих на запобігання дітонародженню в такій групі;
- примусове переміщення дітей такої групи до іншої групи.

Після початку повномасштабного вторгнення РФ 24 лютого 2022 року, міжнародна науковці

активізували дослідження, спрямовані на юридичну кваліфікацію вчинених злочинів. Частина дослідників (зокрема (Азаров та ін., 2023); (Багінський та ін., 2023); (Дем'янчук, 2025)) пропонують оцінювати дії Росії через призму геноциду, базуючись на положеннях згаданої Конвенції. Автори порівнюють ці дії з іншими визнаними випадками геноциду у Вірменії, Руанді, Гватемалі, доводячи їх умисний, цілеспрямований характер, спрямований на знищення української національної групи.

Паралельно дослідники ((Замрига, 2023), (Галів, 2024), (Міносян та ін., 2024) у своїх студіях аналізують геноцид як злочин проти міжнародної безпеки та людяності. Вони акцентують увагу на зобов'язанні міжнародного співтовариства не лише реагувати, але й притягати винних до відповідальності за злочини, що мають геноцидальні риси. У цьому контексті розглядаються як судові прецеденти (наприклад, ICTY і ICTR), так і національні правові механізми.

У працях (Азарова та ін., 2023), (Багінського та ін., 2023), (Лубінця, 2023), (Чайки та ін., 2022) пропонують оцінювати дії Росії крізь призму геноциду, базуючись на положеннях згаданої Конвенції. Автори порівнюють ці дії з іншими визнаними випадками геноциду у Вірменії, Руанді, Гватемалі, доводячи їх умисний, цілеспрямований характер, спрямований на знищення української національної групи.

Паралельно дослідники (Замрига, 2023), (Галів, 2024), (Міносян та ін., 2024) у подають аналіз геноцидального наміру, що закладений у діях РФ. Автори досліджують: офіційну риторичку російського керівництва, яка заперечує існування української нації; пропагандистські заяви про «один народ»; дії, спрямовані на знищення української культури, освіти, мови; систематичні атаки на цивільну інфраструктуру. Ці факти оцінені як докази умисного намагання знищити українську національну групу, що відповідає ключовим критеріям Конвенції про геноцид.

Мета статті полягає у комплексному аналізі сучасних проявів геноциду українського народу в історико-правовому та міжнародному контексті з метою обґрунтування правової кваліфікації дій Російської Федерації як злочину геноциду відповідно до Конвенції ООН 1948 року, виявлення історичної тягlosti геноцидних практик щодо українців, а також визначення ролі міжнародних, наукових та адвокаційних механізмів у процесі його фіксації та міжнародного визнання. Для досягнення поставленої мети у статті визначено такі завдання:

1. Виявити та систематизувати ознаки геноцидального наміру в офіційній риторичці, пропагандистських наративах і практичних діях держави-агресора, спрямованих на фізичне, культурне й ідентифікаційне знищення української національної групи.

2. Провести порівняльний аналіз подій в Україні з визнаними актами геноциду ХХ–ХХІ століть (Вірменський геноцид, Голокост, Голодомор, геноцид у Руанді, Сребрениці, щодо рохінджа) з метою виявлення спільних структурних ознак і міжнародно-правових підходів до їх кваліфікації.

3. Узагальнити задокументовані факти масових убивств цивільного населення, примусових депортацій, руйнування цивільної інфраструктури та знищення культурної спадщини як доказову базу геноцидального характеру дій Російської Федерації.

Ця стаття покликана не лише інформувати про злочини, які можуть бути кваліфіковані як геноцид українського народу, а й стимулювати глибше осмислення природи цих дій у сучасному міжнародному та історико-правовому контексті. У фокусі дослідження – виявлення ключових ознак геноциду, порівняння з іншими визнаними прецедентами та оцінка ролі правових і просвітницьких ініціатив. Наголошено, що лише міждисциплінарний підхід дозволяє адекватно оцінити масштаб злочину, довести його правову природу та сприяти міжнародному визнанню.

Отже, дослідження орієнтоване на застосування міждисциплінарного підходу, що інтегрує історичні, правові, соціологічні та комунікативні інструменти для всебічного аналізу проблеми геноциду українського народу, зокрема в її сучасному вимірі, і забезпечує наукове підґрунтя для міжнародного визнання цього злочину.

Виклад основного матеріалу. Сучасні події в Україні не є ізольованим явищем, а мають глибоке історичне коріння. Вони логічно продовжують трагічну лінію масових злочинів проти українського народу, включаючи Голодомор 1932–1933 років, сталінські репресії, депортації та знищення інтелігенції. З 2014 року, після незаконної анексії Криму та початку гібридної війни на Донбасі, РФ систематично здійснює дії, що підпадають під ознаки геноциду.

Особливо гостро ця практика проявилася після 24 лютого 2022 року, коли російська армія вдалася до масового терору: вбивств цивільного населення, примусової депортації дітей, знищення культурної спадщини, нападу на цивільну інфраструктуру. Ці дії демонструють намір не лише знищити фізичне існування українців, але й викоринити їхню ідентичність як окремої національної групи, що прямо відповідає дефініції геноциду за Конвенцією ООН 1948 року.

Для глибшого осмислення ситуації в Україні варто порівняти її з визнаними актами геноциду у світі. На основі матеріалів створено аналітичну таблицю «Порівняльний аналіз геноцидів у світі» (<https://ysec.in.ua/henotsyd-ukrainskoho-narodu/>), яка демонструє спільні ознаки з такими випадками:

– Вірменський геноцид (1915–1917) – депортації, масові вбивства, знищення культурної спадщини (Armen T. Marsoobian, 2023).

– Геноцид Гереро і Нама (1904–1908) – перше системне знищення африканських народів колонізаторами (Boehme, 2020).

– Голодомор (1932–1933) – штучний голод, спрямований на фізичне знищення українців (Coulson, 2021), (Малко, 2024).

– Голокост (1941–1945) – масові вбивства євреїв, сплановані й організовані на державному рівні (Stone, 2023).

– Геноцид у Руанді (1994) – знищення тутсі за етнічною ознакою (Мальований та ін., 2023).

– Сребрениця (1995) – масове вбивство боснійських мусульман (Updated Statute Of The International Criminal..., (дата звернення: 01.12.2025)).

– Геноцид рохінджа (2016 –...) – кампанія насильства й етнічної чистки в М'янмі (Шаповалова, 2025), (Zaleznik, (дата звернення: 16.12.2025), (Zarni et al., 2014).

Кожен із цих прецедентів має спільні риси з діями РФ: наявність державної політики, мова ворожнечі, масові вбивства, цілеспрямоване знищення культури й ідентичності. Події в Україні цілком узгоджені з міжнародними критеріями визнання геноциду.

Із 2014 року Російська Федерація розгорнула гібридну, а згодом й повномасштабну агресію проти України. Ці дії супроводжені масштабними порушеннями міжнародного гуманітарного права та можуть бути кваліфіковані як геноцид, оскільки тут фіксуємо:

– масові вбивства мирного населення (Буча, Ізюм, Маріуполь).

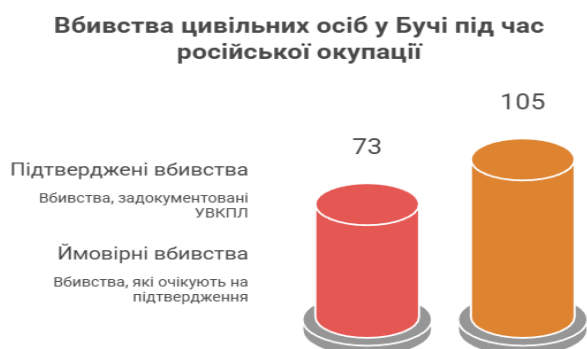
– тотальні руйнування цивільної інфраструктури: школи, лікарні, житло.

– знищення культурної спадщини: церкви, музеї, архіви, мовна дискримінація.

Одним із найрезонансніших прикладів порушення законів війни стали події у Бучі в березні 2022 року. Після деокупації міста на його вулицях було виявлено велику кількість загиблих цивільних громадян. Характер тілесних ушкоджень, зокрема вогнепальні поранення голови та зв'язані руки, свідчив про застосування тортур і страти. Українські та міжнародні слідчі органи кваліфікують ці дії російських військових як воєнні злочини та акти терору, спрямовані проти мирного населення (Дем'янчук, 2025). (Дем'янчук, 2025). Унаочнено статистику у Табл. 2 відповідно до звіту Управління Верховного комісара ООН з прав людини¹.

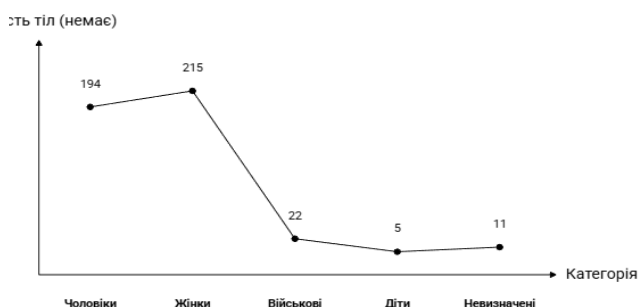
¹ Подано відповідно до джерела (Вбивства цивільних осіб, грудень 2022).

Таблиця 2.²Вбивства цивільних осіб у Бучі під час російської окупації

Звільнення міста Ізюм (Харківська область) у вересні 2022 року виявило докази масових воєнних злочинів, скоєних окупаційними військами. У виявлених місцях масових поховань було ексгумовано тіла цивільних осіб із явними ознаками насильницької смерті. Експертиза зафіксувала сліди катувань, кульові поранення в голову та спроби спалення тіл, що підтверджує жорстоке поводження з мирним населенням (Дем'янчук, 2025). Загалом, з місця масового поховання поблизу Ізюма вилучили 447 тіл загиблих (детальний розподіл, кількість жертв нами унаочнено у Табл. 3). Зальна кількість загиблих мирних громадян у наслідок війни на Ізюмщині становить 855 осіб³.

Таблиця 3⁴. Статистика⁵ поховань у м. Ізюм

Розподіл тіл, вилучених з масового поховання в Ізюмі

²Таблицю створено за допомоги інтерфейсу NarKin.ai, платформи на основі штучного інтелекту, яка автоматично перетворює текст на візуальні елементи, такі як схеми, інфографіка та діаграми. Вона дозволяє швидко візуалізувати ідеї, значно спрощуючи процес створення графічного контенту, презентацій та освітніх матеріалів.

³Подано відповідно до джерела (Слово і діло, 09 серпня 2022).

⁴Таблицю створено за допомоги інтерфейсу NarKin.ai, платформи на основі штучного інтелекту, яка автоматично перетворює текст на візуальні елементи, такі як схеми, інфографіка та діаграми. Вона дозволяє швидко візуалізувати ідеї, значно спрощуючи процес створення графічного контенту, презентацій та освітніх матеріалів.

⁵Подано відповідно до джерела (Zміна, 25 вересня 2022).

Однією з найтрагічніших сторінок війни стала оборона Маріуполя (2022). Місяцями тривали облоги й обстріли міста, що сприяло витратам тисяч мирних жителів. Символом жорстокості окупантів став авіаудар по Драмтеатру, де шукали порятунку сотні людей. Хоча Росія відкидає звинувачення, об'єктивні дані – від слів уцілілих до знімків з космосу – беззаперечно вказують на те, що російська армія свідомо атакувала місця скупчення цивільного населення (Дем'янчук, 2025). Детальні статистичні дані нами представлено у Табл. 4.

Таблиця 4⁶. Аналіз загиблих у Маріуполі (березень 2022-березень 2023)⁷

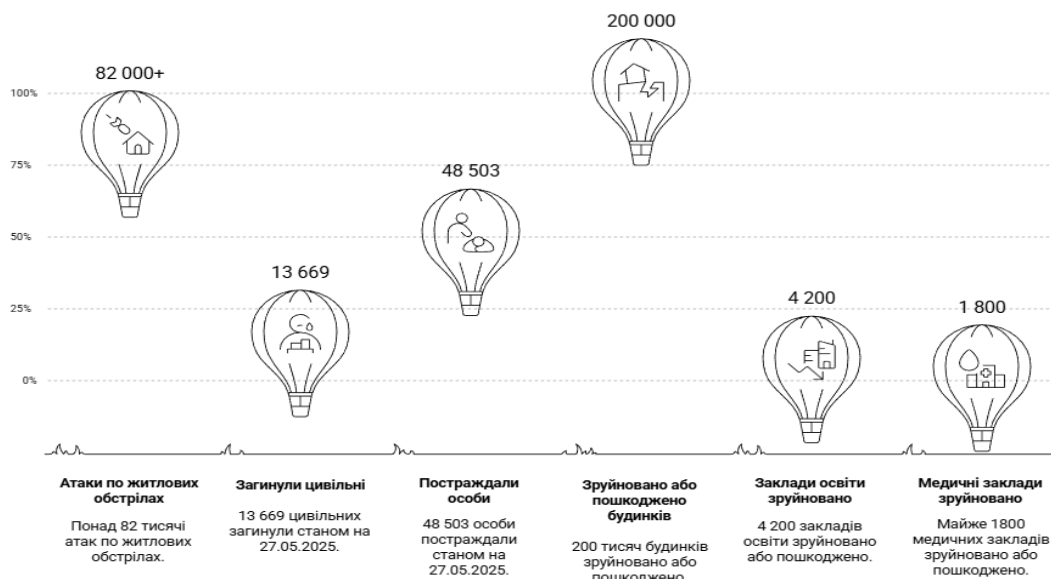
Під час інавгураційної зустрічі Коаліції укриттів для України міністр внутрішніх справ Ігор Клименко навів приголомшливу статистику російської агресії. За його словами, Російська Федерація щоденно та методично завдає ударів по мирних містах, перетворивши терор цивільного населення на основу своєї військової стратегії. За майже чотири роки повномасштабного вторгнення (інформація станом на 27.12.2025 року) окупаційні війська здійснили близько 400 тисяч обстрілів об'єктів цивільної інфраструктури (У МВС відбулася Інавгураційна зустріч..., (дата звернення: 10.01.2026)).

Ця цифра демонструє безпрецедентний для сучасної Європи рівень агресії. Особливе занепокоєння викликає інтенсивність атак у поточному

⁶Статистику унаочнено за допомоги «NotebookLM», інструменту штучного інтелекту (ШІ) від Google, який діє як персональний помічник для дослідження та навчання, аналізуючи документи (PDF, Google Docs, вебсторінки, відео, аудіо) для створення резюме, відповідей на запитання, флеш-карток, діалогів та інших навчальних матеріалів. Він «прив'язує» модель Gemini до ваших джерел, щоб давати відповіді виключно на основі наданої інформації, допомагаючи швидше опрацьовувати великі обсяги даних.

⁷Подано відповідно до джерела (Report Human Rights Watch, Truth Hounds і SITU Research «Our City Was Gone» Russia's Devastation of Mariupol, Ukraine ((дата звернення: 10.01.2026)).

Вплив російських атак на Україну (2025)

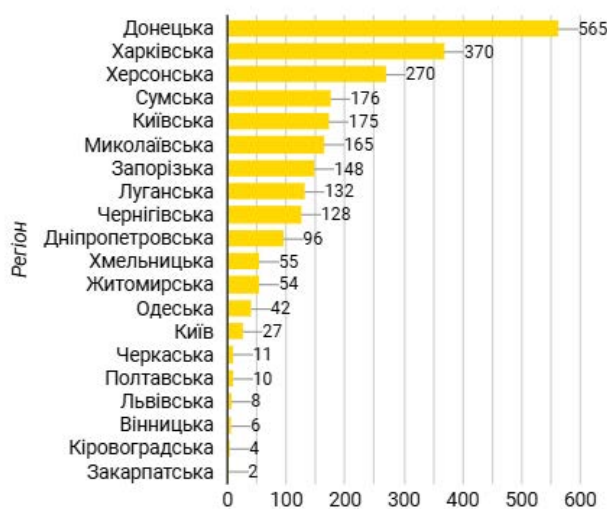
Таблиця 5.⁸ Унаочнена статистика пошкоджень на всіх рівнях та кількість жертв

році. Лише з початку 2025 року ворог здійснив понад 82 тисячі ударів, цілеспрямовано атакуючи житлові масиви, енергетичні вузли, лікарні та заклади освіти. За сухою статистикою криються тисячі зламаних доль. Масштаби руйнувань інфраструктури також є критичними. Знищення шкіл та лікарень свідчить про намагання агресора позбавити українців доступу до медицини та освіти, фактично атакуючи майбутнє нації (Укрінформ, (дата звернення: 10.01.2026)).

Унаочнено статистику атак по українських житлових будинках, школах, лікарнях, енергетичній та іншій інфраструктурі нашої держави, кількість людських жертв (див. Табл. 5).

Згідно з даними Інтерактивної аналітичної панелі Міністерства культури та стратегічних комунікацій, станом на 25 грудня 2025 року зафіксовано значні втрати у культурній сфері України внаслідок російської агресії. Загальна кількість постраждалих об'єктів перевищує 4083 одиниці. До цього переліку входять 1639 пам'яток культурної спадщини та 2444 об'єкти культурної інфраструктури. Профільне міністерство продовжує документувати ці злочини, а регіональний розподіл руйнувань візуалізовано на Діаграмі 1.

Розподіл закладів по регіонах

Діаграма 1.⁹ Розподіл пошкоджених закладів по регіонах

Дійсно, коли зникає культурна спадщина—зникає зв'язок поколінь. Люди втрачають пам'ять про те, ким були їхні попередники, як вони жили, про що

⁸ Таблицю створено за допомоги інтерфейсу NarKin.ai, платформи на основі штучного інтелекту, яка автоматично перетворює текст на візуальні елементи, такі як схеми, інфографіка та діаграми. Вона дозволяє швидко візуалізувати ідеї, значно спрощуючи процес створення графічного контенту, презентацій та освітніх матеріалів.

⁹ Статистику подано відповідно до Інтерактивної аналітична панелі щодо пошкоджених об'єктів культурної спадщини та інфраструктури Державної установи «Український центр культурних досліджень» Міністерства культури та стратегічних комунікацій України.

мріяли. Втраченою є унікальність народу. Власне, саме тому ворог і намагається її знищити – бо українська культура сильна, глибока й жива.

Висновки. Отже, проведене дослідження засвідчує, що сучасні дії Російської Федерації проти України мають системний, цілеспрямований і комплексний характер та відповідають ключовим ознакам злочину геноциду, визначеним Конвенцією ООН про запобігання і покарання злочину геноциду 1948 року. Аналіз історичних, правових і фактичних матеріалів дозволяє стверджувати, що йдеться не про окремі епізоди воєнних злочинів, а про продуману державну політику, спрямовану на знищення української національної групи як такої.

Масові вбивства цивільного населення, примусові депортації, викрадення українських дітей, руйнування цивільної інфраструктури, знищення об'єктів культурної спадщини, а також системна мова ненависті й заперечення права українців на існування як окремої нації свідчать про наявність геноцидального наміру. Порівняльний аналіз подій в Україні з визнаними актами геноциду ХХ–ХХІ століть (Вірменський геноцид, Голокост, Голодомор, геноцид у Руанді, Сребрениці, щодо рохінджа тощо) показав наявність спільних структурних і змістових ознак: державної організованості злочинів, системності насильства, поєднання фізичного знищення з культурною та іден-

тифікаційною деструкцією, а також використання пропаганди як інструменту дегуманізації жертви.

Особливу роль у доведенні геноцидального характеру дій РФ відіграють задокументовані факти масових убивств у Бучі, Ізюмі, Маріуполі та інших населених пунктах, а також масштабні дані щодо знищення цивільної і культурної інфраструктури України. Ці матеріали формують вагому доказову базу для міжнародних судових інстанцій і підкреслюють необхідність належної правової кваліфікації злочинів агресора.

У статті обґрунтовано, що міждисциплінарний підхід, який поєднує міжнародне право, історію, соціологію, комунікаційні та освітні практики, є ключовим для адекватного осмислення масштабів і сутності злочину геноциду українського народу. Важливу роль у цьому процесі відіграють експертні, наукові та адвокаційні ініціативи, спрямовані на фіксацію фактів, формування міжнародного дискурсу та просування питання визнання геноциду на глобальному рівні.

Отже, результати дослідження підтверджують наявність достатніх історико-правових і фактичних підстав для кваліфікації дій Російської Федерації як геноциду українського народу та підкреслюють необхідність консолідованої реакції міжнародної спільноти з метою притягнення винних до відповідальності й недопущення повторення подібних злочинів у майбутньому.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Війна Росії проти України як геноцид українського народу / Азаров Д.С. та ін. *Наукові записки НаУКМА. Юридичні науки*. 2023. № 11. С. 12–39.
2. Багінський А.В., Лініченко В.В. Ознаки геноциду в російсько-українській війні. *Вісник НТУУ «КПІ». Політологія. Соціологія. Право*. 2023. Т. 2, № 58. DOI: 10.20535/2308-5053.2023.2(58).285595).
3. Звіт про вбивства цивільних осіб: свавільні страти та напади на окремих цивільних осіб у Київській, Чернігівській і Сумській областях у контексті збройного нападу російської федерації на україну: від грудня 2022. URL: (дата звернення: 10.01.2026).
4. Вікторія Малько. Українська інтелігенція і геноцид: боротьба за історію, мову і культуру в 1920-х та 1930-х роках / пер. з англ. Вікторії Малько. Бостон: Academic Studies Press, 2024. 426 с.
5. Галів Микола. Проблематика геноциду Росії щодо українців в українських засобах масової інформації (2022–2024). *Новітня доба. НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича*. Львів. 2024. №12. С. 75–95.
6. Дем'янчук Ю.В. Геноцид ХХІ століття: війна середньовіччя із засобами сучасності. *Аналітичне-порівняльне правознавство*. ДВНЗ «УжНУ». Ужгород, 2025. Т. 1. № 1. С. 19–23.
7. Замрига А.В. Щодо питання міжнародного співробітництва у протидії геноциду (на прикладі вчинених злочинів рф проти українського народу). *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2023. Т. 2. № 5. DOI: 10.24144/2788-6018.2023.05.108 (дата звернення: 10.01.2026).
8. Інтерактивна аналітична панель щодо пошкоджених об'єктів культурної спадщини та інфраструктури Державної установи «Український центр культурних досліджень» Міністерства культури та стратегічних комунікацій України. URL: <https://lookerstudio.google.com/u/0/reporting/21fa501f-fdfc-4dd1-b425-fbacc48e673/page/n97uE?hl=uk&pli=1> (дата звернення: 10.01.2026).
9. Конвенція про запобігання злочину геноциду та покарання за нього. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_155#Text (дата звернення: 11.01.2026).
10. Кривенко, А., Филипчук, Г. Геноцид української нації 2022 р.: джерела, ознаки, злочини. *Народознавчі зошити*. 2023. Т. 4. № 172. С. 877–903.
11. Лубінець Дмитро. Викрадення українських дітей – це геноцид. 08 травня 2023. URL: https://lb.ua/blog/dmytro_lubinets/554338_vikradennya_ukrainskih_ditey-tse.html (дата звернення: 11.01.2026).
12. Мальований О.О., Б.С. Абушова «Вільне радіо і телебачення тисячі пагорбів» як фактор геноциду в Руанді у 1994 р. *Вісник аграрної історії: науковий журнал*. Український державний університет імені Михайла Драгоманова. 2023. № 43/44. С. 267–273.

13. Міносян Андрій & Олексій Варипаєв ГЕНОЦИД УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ ЯК ВИЗНАЧАЛЬНИЙ ФАКТОР РОСІЙСЬКОЇ ІМПЕРСЬКОЇ ПОЛІТИКИ. *Актуальні питання сучасної науки*. 2024. Т. 22. № 4. С. 1194–1208.
14. Слово і діло. URL: <https://www.slovovidilo.ua/2022/08/09/novyna/suspilstvoizyumshhyni-nazvaly-kilkist-zahyblux-mutnux-hromadyan-cherez-vijnu> (дата звернення: 10.01.2026).
15. Чайка І. Ю., Цокур Є. Г. Феномен гібридного геноциду в умовах російсько-української війни 2014-2022 рр. *Політичне життя*. 2022. № 4. С. 45–53.
16. Шаповалова А.М. Етнополітичні конфлікти в умовах глобалізації: сучасні виклики та динаміка. *Політикус: наук. журнал*. 2025. Вип. 3. С. 203-209. DOI: <https://doi.org/10.24195/24149616.2025-3.31>
17. Укрінформ. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-ato/4063510-budinki-skoli-lika-mi-ta-energetika-rf-cogoric-ponad-82-tisaci-raziv-atakuvala-civilni-obekti.html> (дата звернення: 10.01.2026).
18. У МВС відбулася Інавгураційна зустріч «Коаліція укриттів для України: міжнародне партнерство задля безпеки населення». URL: <https://mvs.gov.ua/news/u-mvs-vidbulasia-inavguraciina-zustric-koaliciia-ukrittiv-dlia-ukrayini-miznarodne-partnerstvo-zadlia-bezpeki-naseleння> (дата звернення: 10.01.2026).
19. Armen T. Marsoobian Genocide by Other Means: Heritage Destruction, National Narratives, and the Azeri Assault on the Indigenous Armenians of Karabakh. *Genocide Studies International*. 2023. Vol. 15, № 1. P. 21–33.
20. Boehme, F. Reactive remembrance: The political struggle over apologies and reparations between Germany and Namibia for the Herero genocide. *Journal of Human Rights*. 2020 Vol. 19. № 2. P. 238–255. DOI: 10.1080/14754835.2020.1727729 (дата звернення: 10.01.2026).
21. Dan Stone The Holocaust: An Unfinished History. Pelican. 2023. 464 p.
22. Jaquelin Coulson The Holodomor in Collective Memory: Constructing Ukraine as a Post-Genocide Nation. *The General Assembly*. Vol. 2. № 1 (2021). P. 1–15. DOI: 10.5206/tgar.v2i1.10421 (дата звернення: 10.01.2026).
23. Report Human Rights Watch, Truth Hounds i SITU Research «Our City Was Gone» Russia's Devastation of Mariupol, Ukraine/Gerry Simpson, Richard Weir. URL: <https://www.hrw.org/feature/russia-ukraine-war-mariupol/report> (дата звернення: 10.01.2026).
24. Updated Statute Of The International Criminal Tribunal For The Former Yugoslavia. International Criminal Tribunal For The Former Yugoslavia. URL: https://www.icty.org/x/file/Legal%20Library/Statute/statute_sept09_en.pdf (дата звернення: 11.01.2026).
25. Zaleznik D. Facebook and Genocide: How Facebook contributed to genocide in Myanmar and why it will not be held accountable. URL: <https://systemicjustice.org/article/facebook-and-genocide-howfacebook-contributed-to-genocide-in-myanmar-andwhy-it-will-not-be-held-accountable/> (дата звернення: 16.12.2025).
26. Zami, M., Cowley, A. The Slow-Burning Genocide of Myanmar's Rohingya. *Pacific Rim Law & Policy Journal*. 2014. Vol. 23(3). P. 683–754.
27. Zmina. URL: <https://zmina.info/news/u-mischi-masovogo-pohovannya-poblyzu-izyuma-cksgumuvaly-447-til-vbytyh-ukrayincziv-dsns/> (дата звернення: 13.01.2026).

REFERENCES

1. Viina Rosii proty Ukrainy yak henotsyd ukrainskoho narodu [Russia's war against Ukraine as genocide of the Ukrainian people]/Azarov D.S. ta in. *Naukovi zapysky NaUKMA. Yurydychni nauky*. 2023. № 11. S. 12–39. [in Ukrainian].
2. Bahinskyi, A.V., & Linichenko, V. V. (2023). Oznaky henotsydu v rosiisko-ukrainskii viini [Signs of genocide in the Russian-Ukrainian war]. *Visnyk NTUU «KPI». Politolohiia. Sotsiolohiia. Pravo*, 2(58). [https://doi.org/10.20535/2308-5053.2023.2\(58\).285595](https://doi.org/10.20535/2308-5053.2023.2(58).285595). [in Ukrainian].
3. Zvit pro vbyvstva tsyvilnykh osib: svavilni straty ta napady na okremykh tsyvilnykh osib u Kyivskii, Chernihivskii i Sumskii oblastiakh u konteksti zbroinoho napadu rosiiskoi federatsii na ukrainu [Killings of civilians: arbitrary executions and attacks on individual civilians in the Kyiv]: vid hrudnia 2022. URL: <https://www.ohchr.org/sites/default/files/2022-12/2022-12-07-OHCHR-Thematic-Report-Killings-UKR.pdf> (дата звернення: 10.01.2026). [in Ukrainian].
4. Viktoriia Malko. Ukrainska inteligentsiia i henotsyd: borotba za istoriiu, movu i kulturu v 1920-kh ta 1930-kh rokakh [Ukrainian Intellectuals and Genocide: The Struggle for History, Language and Culture in the 1920s and 1930s]/ per. z anhl. Viktorii Malko. Boston: Academic Studies Press, 2024. 426 s. [in Ukrainian].
5. Haliv, Mykola. Problematyka henotsydu Rosii shchodo ukrainsiv v ukrainskykh zasobakh masovoi informatsii (2022–2024) [The issue of Russia's genocide against Ukrainians in the Ukrainian media (2022–2024)]. *Novitnia doba*. NAN Ukrainy, Instytut ukrainoznavstva im. I. Krypiakevycha. Lviv. 2024. 12, 75–95. [in Ukrainian].
6. Demianchuk Yu.V. Henotsyd XXI stolittia: viina serednovichchia iz zasobamy suchasnosti [Genocide of the 21st Century: Medieval Warfare with Modern Means]. *Analitichne-porivnialne pravoznavstvo*. DVNZ «UzhNU». Uzhhorod, 2025. 1(1), 19–23. [in Ukrainian].
7. Zamryha, A.V. (2023). Shchodo pytannia mizhnarodnoho spivrobotnytstva u protydiv henotsydu (na prykladi vchynenykh zlochyniv rf proty ukrainskoho narodu) [On the issue of international cooperation in countering genocide (based on the example of crimes committed by the Russian Federation against the Ukrainian people)]. *Analitichno-porivnialne pravoznavstvo*, 2(5). <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2023.05.108> [in Ukrainian].
8. Interaktyvna analitichna panel shchodo poskodzhenykh ob'ektiv kulturnoi spadshchyny ta infrastruktury Derzhavnoi ustanovy «Ukrainskyi tsentr kulturnykh doslidzhen» Ministerstva kultury ta stratehichnykh komunikatsii Ukrainy. [Interactive analytical panel on damaged cultural heritage sites and infrastructure of the State Institution «Ukrainian Centre for Cultural Studies» of the Ministry of Culture and Strategic Communications of Ukraine]. URL: [in Ukrainian].

9. Konventsiiia pro zapobihannia zlochynu henotsydu ta pokarannia za noho [Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide]. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_155#Text (data zvernennia: 11.01.2026). [in Ukrainian].
10. Kryvenko A., Fylypchuk H. Henotsyd ukrainskoi natsii 2022 r.: dzherela, oznaky, zlochyny [Genocide of the Ukrainian nation in 2022: sources, signs, crimes]. *Narodoznavchi zoshyty*. 2023. T. 4. № 172. С. 877–903. [in Ukrainian].
11. Lubinets Dmytro Vykradennia ukrainskykh ditei – tse henotsyd [The abduction of Ukrainian children is genocide]. 08 travnia 2023. URL: https://lb.ua/blog/dmytro_lubinets/554338_vikradennya_ukrainskykh_ditey-tse.html [in Ukrainian].
12. Malovanyi O.O., B.S. Abushova «Vilne radio i telebachennia tysiachi pahorbiv» yak faktor henotsydu v Ruandi u 1994 r. [Free radio and television of a thousand hills' as a factor in the genocide in Rwanda in 1994]. *Visnyk ahrarnoi istorii: naukovyi zhurnal. Ukrainskyi derzhavnyi universytet imeni Mykhaila Drahomanova*. 2023. № 43/44. S. 267–273. [in Ukrainian].
13. Minosian Andrii & Oleksii Varypaiev (2024) Henotsyd UKRAINSKOHO NARODU yak vyznachalniy faktor rosiiskoi imperskoi polityky [Genocide of the ukrainian people as a decisive factor in russian imperial policy]. *Aktualni pytannia suchasnoi nauky*. 22 (4), 1194–1208. [in Ukrainian].
14. Slovo i dilo. [Word and Deed]. URL: https://www.slovoidilo.ua/2022/08/09/novyna/suspilstvo_izyumshh_yni_nazvaly-kilkist-zahybylx-myrnyx-hromadyan-che_rez-vijnu (data zvernennia: 10.01.2026). [in Ukrainian].
15. Chaika I. Yu., Tsokur Ye. H. Fenomen hibrydnoho henotsydu v umovakh rosiisko-ukrainskoi viiny 2014–2022 rr. [The phenomenon of hybrid genocide in the context of the Russian-Ukrainian war of 2014–2022]. *Politychne zhyttia*. 2022. 4, 45–53. [in Ukrainian].
16. Shapovalova A.M. Etnopolitychni konflikty v umovakh hlobalizatsii: suchasni vyklyky ta dynamika. [Ethnopolitical conflicts in the context of globalisation: contemporary challenges and dynamics]. *Politykus: nauk. zhurnal*. 2025. Vyp. 3. S. 203–209. DOI <https://doi.org/10.24195/24149616.2025-3.31> [in Ukrainian].
17. Ukrinform. [Ukrinform.]. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-ato/4063510-budinki-skoli-likarni-ta-energetika-rf-cogoric-ponad-82-tisaci-raziv-atakuvala-civilni-obek-ti.html> (data zvernennia: 10.01.2026). [in Ukrainian].
18. U MVS vidbulasia Inavhuratsiina zustrich «Koalitsiia ukryttiv dlia Ukrainy: mizhnarodne partnerstvo zadlia bezpeky naseleennia». [The Ministry of Internal Affairs held an inaugural meeting entitled «Coalition of Shelters for Ukraine: International Partnership for Public Safety»] URL: <https://mvs.gov.ua/news/u-mvs-vidbulasia-inavguraciina-zustric-koaliciia-ukryttiv-dlia-ukrayini-mizhnarodne-partnerstvo-zadlia-bezpeki-naseleennia> (data zvernennia: 10.01.2026). [in Ukrainian].
19. Armen T. Marsoobian Genocide by Other Means: Heritage Destruction, National Narratives, and the Azeri Assault on the Indigenous Armenians of Karabakh. *Genocide Studies International*. 2023 15:1, 21–33.
20. Boehme, F. (2020). Reactive remembrance: The political struggle over apologies and reparations between Germany and Namibia for the Herero genocide. *Journal of Human Rights*, 19(2), 238–255. <https://doi.org/10.1080/14754835.2020.1727729>
21. Dan Stone *The Holocaust: An Unfinished History*. Pelican. 2023. 464 p.
22. Jaquelin Coulson *The Holodomor in Collective Memory: Constructing Ukraine as a Post-Genocide Nation*. *The General Assembly*. Vol. 2. №. 1 (2021). P. 1 – 15. DOI: <https://doi.org/10.5206/tgar.v2i1.10421>
23. Report Human Rights Watch, Truth Hounds i SITU Research «Our City Was Gone» Russia's Devastation of Mariupol, Ukraine/Gerry Simpson, Richard Weir. URL: <https://www.hrw.org/feature/russia-ukraine-war-mariupol/report> (дата звернення: 10.01.2026).
24. Updated Statute Of The International Criminal Tribunal For The Former Yugoslavia. *International Criminal Tribunal For The Former Yugoslavia*. URL: https://www.icty.org/x/file/Legal%20Library/Statute/statute_sept09_en.pdf (дата звернення: 11.01.2026).
25. Zaleznik D. Facebook and Genocide: How Facebook contributed to genocide in Myanmar and why it will not be held accountable. URL: <https://systemicjustice.org/article/facebook-and-genocide-howfacebook-contributed-to-genocide-in-myanmar-andwhy-it-will-not-be-held-accountable/> (дата звернення: 16.12.2025).
26. Zarni, M., Cowley, A. The Slow-Burning Genocide of Myanmar's Rohingya. *Pacific Rim Law & Policy Journal*. 2014. Vol. 23(3). P. 683–754.
27. Zmina. URL: https://zmina.info/news/u-misczi-masovogo-pohovannya-po_blyzu-izyuma-eksgumuvaly-447-til-vbytyh-ukrayincziv-dsns/ (дата звернення: 13.01.2026).

Дата першого надходження статті до видання: 19.01.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 20.02.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 27.03.2026

Стаття поширюється на умовах ліцензії відкритого доступу (CC BY 4.0)

